

On tunnettua, että Foucault 1976 hahmotteli aivan toisenlaisia seksuaalisuuden historiaa kuin sitä, joka tänä päivänä tunnetaan Foucault'n seksuaalisuuden historiaana. Tuon suunnitelman mukaan seksuaalisuuden historiassa oli kyse biovallan genealogiasta, jonka lähtökohdista olivat keskiajan pastoraaliset vallankäytön menetelmät ja joka lasten seksuaalisoinnin ja naisten hysterisoinnin kautta kulki väestöjen ja rotujen hallintateknikoiden tarkasteluun. Tämä projekti, jonka suhteen *Tiedontaito* oli lähinnä eräänlainen tutkimussuunnitelma, oli toisin sanoen suuntautunut yhtä lailla vallankäytön kuin seksuaalisuuden historiaan. Jos seksuaalisuuden osalta hänen nurinkäänöksensä koski seksuaalisuuden repressiohypoteesin repressiota – mikä sivumennen sanoen tekee hänestä kaikkien seksuaalivallankumouksellisten todellisen rippi-isän –, koski tuo nurinkäänös vallan osalta kaikkien niiden valtateorioiden hylkäämistä, joiden lähtökohdista oli tavalla tai toisella modernin eurooppalaisen valtion muotoon liittyvä poliittis-teologinen käsitteistö. Foucault'lle noita käsitteitä eivät olleet vain suvereeni tai laki vaan itse asiassa jokainen käsite, jonka lähtökohdista on mielikuva hallitsijoiden ja hallittujen välisestä – legitiimistä tai illegitiimistä – auktoriteettisuhteesta. Auktoriteetin (*auktoritas*) sijaan häntä kiinnosti puhdas voima (*potestas*), mutta enää tämä voima ei viitanut ylimmän vallan oikeuteen tappaa tai antaa elää – valtion väkivallan monopoliin – vaan sellaiseen väkivaltaan, jota ei voi monopolisoida. Tuo väkivalta on muodossa tai toisessa läsnä kaikkialla, kaikkien muotojen kon-

FASISMIN PALUU?

situoivana mutta aina vaille lopullista paikantamista jäävänä instanssina. Eikä sen symbolina ole hallitsijan eikä edes vallankumouksellisten verinen miekka vaan fysikaalisen materiaalin voiman käsite.

Foucault redusoi vallan voimien vastakkainasetteluksi, minkä takia valtateorian sijaan voitaisiin puhua materiaalistien voimien teoriasta. Tämä teoria mahdollisti näkökulman valtaan, joka ei viittaa valtaa haluavaan tai sitä käyttävään subjektiin eikä edes niihin instituutioihin, joiden funktioina näiden subjektien voidaan ajatella toimivan. Niin valtiomies kuin valtio tästä miehestä ja hänen omaisuudestaan eristettynä koneena asetetaan uudelleen tarkasteluun. Kaikki mikä ilmenee on olemassa vain voimien vastakkainasettelun paikkana, voimien, jotka itse eivät kuitenkaan ole ilmeneviä vaan pikemminkin suhteita. Tästä suhteesta tulee vuorostaan konstituiva periaate samalla tavalla kuin kommunikaatiosta on tullut kommunikoivien instanssien konstituiva periaate. Kyse ei kuitenkaan ole kommunikaatiosta – Foucault'lle kommunikaatio itsessään on voimien vastakkainasettelun ilmaus, sillä voimat ovat ulkoisia kun taas kommunikaatio on aina välttämättä sisäistä kommunikaatiota.

Mihin Foucault tällä voimien metafysiikallaan tähtäsi? Ennen kaikkea eroon itselleen läsnä olevasta konstituutivisesta instanssista. Jos jotakin muodostuu, se muodostuu niin kuin valtio Nietzsche'n tarkastelussa, pelkkää affirmaatiota olevien herrojen toimesta. Reitti kulki toisin sanoen ulkoisa sisään – siitä huolimatta, että sisäinen

ja itseensä sisällyttävä – valtio, laki, subjekti, ideologia, kommunikaatio – pyrkii ottamaan haltuun ulkoisen. Sisäinen oli näin vain ulkoisen efekti! Tämän takia Foucault ei selittänyt armeijan kurinpittoa valtion järjellä vaan päinvastoin yhteiskunnan valtiolistumisen konkreettisella kurinpidolla. Eikä kurinpidossa ulkoista ole kurinpitäjä vaan konkreettiset ruumiit (*corps*), joiden materiaallinen yhteen-törmäys tuottaa sekä kurinpitäjät että kuritetut. Foucault hahmottaa toisin sanoen vallan materiaalisen teorian, jossa materia ja sen liike ovat samantapaisessa suhteessa henkeen ja sen olemassaoloon kuin taloudellinen perusrakenne valtioideologiaan Marxilla. Kyse ei kuitenkaan ole efektistä ideologiana vaan konstellatiosta, joka itsessään voi toimia voimana suhteessa toiseen konstellatioon. Näin sisäisestä tulee yhtäkkiä ulkoisen ja voimien armoton peli jatkaa loputonta kehkeytymistään.

On selvää, että tämän teorian taustalta ei löydy vain Gilles Deleuze, joka jo 1960-luvun alussa hahmotteli teorian voimien konfliktista, vaan samalla Benedictus Spinoza, joka palauttaa oikeuden voimaan ja hyvän ja pahan erotelun sijaan nostaa esiin yhteensopivan ja -sopimattoman. Kun Foucault'n koko intellektuaalinen habitus oli etenemistä kohti toisin ajattelua, merkitsi se tässä vaiheessa sellaisten voimien saattamista toistensa yhteyteen, jotka mahdollistivat tuon ajattelun. Eikä aikaakaan – tämä tapahtui ehkä 1980-luvun vaihteessa – kun Foucault luopui ajatuksestaan kirjoittaa seksuaalisuuden historia sellaisena kuin hän sen alunperin hahmotteli. Oliko hän siis

löytänyt sopivamman voiman? Itse asiassa hän hylkäsi koko ulkoisten voimien vastakkainasettelun teoriasa ja eteni, tältä ainakin näyttää, kohti sisäisyyttä, itsensä konstituovaa subjektia. Toisin ajattelemisen mahdollisuus muuttui itsensä muokkaamiseksi taideteoksena! Mihin katosi se ajattelun radikalismi, jonka pyrkimyksenä oli luoda antifasistisen elämän mahdollistavia käsitteitä, kuten hän esipuheessaan Deleuzen ja Guattarin *Anti-Edipuksen* englanninkieliseen versioon kirjoitti? Itsestään taideteoksen luova subjekti on yhtä "fasistinen" ajatus kuin valtio kansan itsestään itselleen luomana taideteoksena. Kenties se katosi ajattelun itsensä välttämättömään "fasistisuuteen" – tai yllättävään mielenvirkeytykseen, joka mahdollisti haluttuun ajattelemisen sen ei-fasistisessa muodossa?

Mika Ojakangas